

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΕΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗ ΖΩΗ
THE RIGHT TO LIFE
ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ : ΦΑΝΤΑΚΗΣ ΜΙΧΑΛΗΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: ΣΤΑΥΡΑΚΗ ΕΜΜΑΝΟΥΕΛΑ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2014

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗσ.3

ΕΙΣΑΓΩΓΗσ5

ΜΕΡΟΣ Ι

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1 ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥσ7

1.2 ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝσ8

Α) ΠΡΩΤΗ ΓΕΝΕΑ : ΑΤΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΔΙΚΑΩΜΑΤΑ

Β) ΔΕΥΤΕΡΗ ΓΕΝΕΑ : ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Γ) ΤΡΙΤΗ ΓΕΝΕΑ: ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2.1.ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΙΚΟΥ ΟΡΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣσ9

2.2.ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΖΩΗ.....σ11

2.3.ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΖΩΗσ12

2.4.ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ.....σ13

ΜΕΡΟΣ ΙΙ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1. ΓΕΝΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΖΩΗ.....σ15

3.2.ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΖΩΗ.....σ16

3.3.ΤΡΙΤΕΝΕΡΓΕΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΖΩΗ.....σ16

3.4.ΕΝΑΡΞΗ ΚΑΙ ΛΗΞΗ ΖΩΗΣσ18

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΚΑΙ ΗΘΙΚΟΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΣΕ ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

4.1 .ΘΑΝΑΤΙΚΗ ΠΟΙΝΗσ20

4.2.ΕΥΘΑΝΑΣΙΑσ26

4.3.ΠΟΛΕΜΟΣσ30

ΕΠΙΛΟΓΟΣσ33

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο άνθρωπος συνιστά το κύριο συστατικό κάθε κοινωνικής και πολιτικής οργάνωσης, όπου η βούλησή του, μαζί με τις επιθυμίες, τις ανάγκες και τα δικαιώματά του προστατεύονται διεθνώς.

Πράγματι τ' ανθρώπινα δικαιώματα ενυπάρχουν σε κάθε διάσταση της φύσης μας και βρίσκονται στο προσκήνιο του παγκόσμιου ενδιαφέροντος, όπου η τυχόν αποστέρησή τους, αποτελεί την βασικότερη αιτία για κοινωνική και πολιτική αναταραχή.

Το δικαίωμα κάθε ανθρώπου στη ζωή του, αποτελεί το κατεξοχήν πρώτο έννομο αγαθό που προστατεύεται στους καταλόγους περί δικαιωμάτων του ανθρώπου. Άλλωστε, σύμφωνα με την πρώτη πρόταση της Οικουμενικής Διακήρυξης για τ' Ανθρώπινα Δικαιώματα, «ο σεβασμός στ' ανθρώπινα δικαιώματα και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια συνιστά τον ακρογωνιαίο λίθο της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της ειρήνης για τον κόσμο.»

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι ν' αναδειχθεί η πολυσήμαντη αξία της ανθρώπινης ζωής, ειδικά στην σημερινή εποχή, της προόδου, της παγκοσμιοποίησης και της φιλελεύθερης δημοκρατίας, όπου συνεχίζονται να πραγματοποιούνται συνεχείς παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ιδιαίτερα του δικαιώματος της ζωής, χάριν προστασίας των εθνικών συμφερόντων και της διατήρησης κρατικής ισχύος.

Η θεματολογία της πτυχιακής εργασίας διαμορφώνεται ως εξής:

Στο πρώτο μέρος και στο πρώτο κεφάλαιο της πτυχιακής εργασίας επιχειρείται μια προσέγγιση στην έννοια της Διεθνούς Προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου καθώς και στις διακρίσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τα οποία διαιρούνται σε τρεις γενεές. Στην πρώτη γενεά ανήκουν τ' ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, στην δεύτερη γενεά, τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα και τέλος στην τρίτη γενεά ανήκουν τα δικαιώματα αλληλεγγύης.

Στο δεύτερο κεφάλαιο , αναλύεται ο νομικός ορισμός του δικαιώματος και

ακολουθεί η συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος στη ζωή στο ελληνικό Σύνταγμα και ακολουθεί η διεθνής κατοχύρωση του δικαιώματος στη ζωή.

Στο δεύτερο μέρος και στο τρίτο κεφάλαιο επιχειρείται μια προσέγγιση του γενικού περιεχομένου του δικαιώματος της ζωής, ακολουθεί μια ανάλυση των φορέων του δικαιώματος της ζωής, καθώς και η τριτενέργεια του δικαιώματος της ζωής και στο τέλος ακολουθεί η έναρξη και η λήξη της ζωής.

Στο τρίτο μέρος και στο τέταρτο κεφάλαιο, αναλύονται οι κοινωνικοί και ηθικοί προβληματισμοί σε ειδικά θέματα, όπου γίνεται μια αναφορά στη θανατική ποινή, την ευθανασία και στον πόλεμο.

SUMMARY

The human is the main ingredient in every social and political organisation, where the determination, together with the desires, needs and rights are protected internationally.

Indeed the human rights inherent in every dimension of our nature and are at the forefront of global interest, where any depriving them, is the main cause for social and political turmoil.

The right of every human being to life, is the quintessential first legitimate good directories protected human rights. Moreover, according to the first sentence of the Universal Declaration on human rights, "respect for human rights and ' human dignity constitutes the cornerstone of freedom, justice and peace for the world." The aim of this report is to highlight the important value of human life, especially in this day and age, of progress, of globalization and of liberal democracy, which continues to be constant violations of human rights and especially the right to life, for the protection of national interests and the preservation of State power.

The subject of the thesis is as follows: in the first part and in the first chapter of the thesis is an approach to the concept of international protection of human rights and discrimination of human rights, which are divided into three generations. In the first generation belong t ' civil and political rights, the second generation, economic, social and cultural rights and an end to the third generation solidarity rights belong. In the second chapter, discusses the legal definition of the right and follows the

constitutional safeguard of the right to life in the Greek Constitution and follows the international safeguard of the right to life.

In the second place and the third chapter attempts a generalist's approach of the right of life, followed by an analysis of the right to life, as well as the tritenergeia of the right of life and at the end of the beginning and the end of life. In the third part, and in the fourth chapter, analyzed the social and ethical considerations into specific issues, where there is a reference to the death penalty, euthanasia, and in war.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην διάρκεια του 20^{ου} αιώνα πραγματοποιήθηκαν γενοκτονίες, σφαγές και δύο καταστροφικοί παγκόσμιοι πόλεμοι, προκειμένου να εμφανισθεί η ανάγκη, για διασφάλιση του πολυτιμότερου εννόμου αγαθού, δηλαδή της ζωής του ανθρώπου. Κύρια επιδίωξη ήταν να μην επαναληφθούν οι κτηνωδίες που εκδηλώθηκαν εκείνη την χρονική περίοδο και πρωταγωνίστησαν στη παγκόσμια σκηνή.

Για την επίτευξη αυτού του στόχου, οι βασικοί σταθμοί ήταν αρχικά η Οικουμενική Διακήρυξη του 1948 και στη συνέχεια η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του 1950 (ΕΣΔΑ).

Εκτός από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, και όχι μόνο, η Ελλάδα έχει αποδώσει μέγιστη σημασία στην υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, υπογράφοντας και κυρώνοντας τις σημαντικότερες διεθνείς συμβάσεις που έχουν καταρτισθεί από την δεκαετία του 1960. Άλλωστε στο άρθρο 5 παρ. 2 του ελληνικού Συντάγματος, που θ' αναλυθεί και στη συνέχεια, προβλέπεται για το κάθε Έλληνα πολίτη η ανάγκη προστασίας του δικαιώματος της ζωής. Πιο συγκεκριμένα, « όλοι όσοι βρίσκονται στην Ελληνική Επικράτεια, απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους, χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων».

Είναι απαραίτητο, η διεθνής προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ν' αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του διεθνούς δικαίου, ασκώντας επιρροή στη διαμόρφωση των σχέσεων μεταξύ των κρατών και κυρίως των ευθυνών που θ' αναλαμβάνουν σε διεθνές επίπεδο, αλλά και στην διαμόρφωση της εσωτερικής τους πολιτικής. (Σισιλιάνος Λ.Α.,2010, σ.7)

ΜΕΡΟΣ Ι

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1 ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Ως ανθρώπινα δικαιώματα καλούνται τα συνταγματικά δικαιώματα, τα οποία αναφέρονται στο Σύνταγμα και διακρίνονται σε ατομικά, κοινωνικά και πολιτικά.

Λέγοντας «Διεθνή Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων» εννοούμε το σύνολο των κανόνων του Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου που αναγνωρίζουν και προστατεύουν τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και παράλληλα διασφαλίζεται η λειτουργία των διεθνών μηχανισμών ελέγχου και προστασίας που θα μεριμνήσουν για τον σεβασμό και την προστασία αυτών των δικαιωμάτων.(Σατλάνης,2003, σ.27επ.)

Προκειμένου όμως να ισχύσει μια διεθνής σύμβαση στη χώρα μας, απαραίτητη προϋπόθεση είναι να τύχει επικύρωσης με νόμο του ελληνικού κράτους, δεδομένου ότι στο άρθρο 28 παρ. 1 ορίζεται ότι « οι γενικά παραδεγμένοι κανόνες του διεθνούς δικαίου, καθώς και οι διεθνείς συμβάσεις από την επικύρωσή τους με νόμο και τη θέση τους σε ισχύ σύμφωνα με τους όρους καθεμιάς, αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του εσωτερικού ελληνικού δικαίου και υπερισχύουν από κάθε άλλη αντίθετη διάταξη νόμου.» Επομένως, μόλις οι διεθνείς συμβάσεις (δηλαδή, σύμφωνα, πρωτόκολλα, συνθήκες) κυρωθούν με νόμο, οι διατάξεις τους ισχύουν άμεσα, ιδρύοντας δικαιώματα στους πολίτες και σε όσους βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια, με την έννοια ότι μπορούν να τα επικαλεστούν και να αξιώσουν την προστασία τους.(Σατλάνης Χ. , 2003, σ.27)

Απόδειξη της σημασίας που αποδίδεται στο σεβασμό της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου , είναι ότι συνιστά προϋπόθεση για την ένταξη μιας χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Παράλληλα, έχουν προβλεφθεί κυρώσεις στην περίπτωση όπου κάποιο κράτος μέλος παραβιάσει τις αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας και του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (άρθρο 6 παρ.1 ΣυνθΕΕ).

1.2 ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Τ' ανθρώπινα δικαιώματα διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες (γενεές) δικαιωμάτων.

A) ΠΡΩΤΗ ΓΕΝΕΑ: ΑΤΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΑΤΟΜΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Πρόκειται για τα κλασσικά δικαιώματα, με προέλευση τις διακηρύξεις της αμερικανικής και γαλλικής επανάστασης και αφορούν τις βασικές αξίες της προστασίας της προσωπικότητας, του ιδιωτικού και οικογενειακού βίου, της ιδιοκτησίας, της κατοικίας, της ελευθερίας της σκέψης, συνείδησης και θρησκείας, της επικοινωνίας και γενικότερα συνδέονται με τον ιδιωτικό βίο.(Ρούκουνας , 1995,σ. 16)

ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Τα πολιτικά δικαιώματα αφορούν το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι, τη συμμετοχή στη δημόσια υπηρεσία και εγγυάται την συμμετοχή των πολιτών στο κοινό βίο. Η διαφορά μεταξύ των πολιτικών δικαιωμάτων και των ατομικών είναι ότι τα πρώτα ισχύουν μόνο υπέρ των πολιτών και όχι των αλλοδαπών.

B) ΔΕΥΤΕΡΗ ΓΕΝΕΑ: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ

Στην περίπτωση των δικαιωμάτων της δεύτερης γενεάς, το Κράτος οφείλει να παρέμβει με θετικές ενέργειες, σ' αντίθεση με την προηγούμενη κατηγορία και να μεριμνά ώστε να επικρατούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις για πρόσβαση στην εργασία, την ίση αμοιβή, την κοινωνική ασφάλιση, την άσκηση συνδικαλιστικών ελευθεριών, την υγεία, την εκπαίδευση , την συμμετοχή στην επιστήμη, την ύπαρξη ενός αποτελεσματικού βιοτικού επιπέδου.

Γ) ΤΡΙΤΗ ΓΕΝΕΑ: ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

Σε αυτή την κατηγορία εντάσσονται το δικαίωμα στην ειρήνη, στην ανάπτυξη, στην απόλαυση της κοινής κληρονομιάς της ανθρωπότητας, το δικαίωμα σε ένα υγιές περιβάλλον. Αυτά τα δικαιώματα αντιμετωπίζουν προβλήματα νομικών

οριοθετήσεων αναφορικά με το περιεχόμενό τους, το αντιτάξιμό τους, τους φορείς τους.(Ρούκουνας, 1995, σ.20)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΙΚΟΥ ΟΡΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ

Το δικαίωμα ορίζεται από τη νομική επιστήμη ως ακολούθως : «Δικαίωμα είναι η παρεχόμενη από την έννομη τάξη στο πρόσωπο εξουσία για την πραγμάτωση βιοτικού συμφέροντος ή αλλιώς για την ικανοποίηση εννόμων συμφερόντων του». (Γεωργιάδης, 2002, σ.224)

Η πηγή του δικαιώματος αποτελεί το πρώτο στοιχείο του νομικού ορισμού και πιο αναλυτικά, το δικαίωμα πηγάζει από την έννομη τάξη, που δίχως αυτήν, το ίδιο δεν υπάρχει. Απαραίτητη προϋπόθεση για την έννομη τάξη, είναι η ύπαρξη μιας οργανωμένης κοινωνίας, όπου η υπερέχουσα βούληση είναι αυτή που θα εγγυηθεί για την διατήρηση και συνεχή εξέλιξή της. Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες, ανακύπτει η ανάγκη για κατοχύρωση, διαφύλαξη και προστασία του δικαιώματος. Επομένως, όταν αναφερόμαστε στο δικαίωμα στη ζωή, ο όρος δικαίωμα γίνεται αντιληπτός μ' αυτή τη νομική έννοια. (Πουλή, 2001, σ. 731επ.)

Αρκετοί υποστηρίζουν ότι η έννοια του δικαιώματος θα μπορούσε να ορίζεται από τους « άγραφους » νόμους , όμως αυτό στην πράξη δεν μπορεί να ισχύσει, εφόσον οι «άγραφοι» νόμοι δεν διαθέτουν ένα αντικειμενικά καθορισμένο πλαίσιο, με αποτέλεσμα ο καθένας να το αντιλαμβάνεται με γνώμονα τις προσωπικές πεποιθήσεις και αντιλήψεις των ατόμων.

Ορθότερος είναι ο ισχυρισμός σύμφωνα με τον οποίο το δικαίωμα, συνεπώς και το δικαίωμα στη ζωή υπάρχει, αναπτύσσεται και ευδοκιμεί, αλλά και προστατεύεται, αποκλειστικά στα πλαίσια της έννομης τάξης.

Το δεύτερο στοιχείο του δικαιώματος , είναι ο φορέας του δικαιώματος δηλαδή κάποιο πρόσωπο, είτε νομικό(δηλαδή, ένωση προσώπων ή συγκέντρωση περιουσίας, που συνιστώνται για ορισμένο σκοπό), είτε φυσικό πρόσωπο(δηλαδή, άνθρωπος) και καθίστανται υποκείμενα δικαίου με τις προϋποθέσεις

αλλά και τη διαδικασία που ορίζει ο νόμος.(Μανιτάκη, 1981, σ. 99επ.)

Χρειάζεται να διευκρινιστεί, ότι το δικαίωμα στη ζωή αφορά μόνο τα φυσικά πρόσωπα. Σύμφωνα με το άρθρο 36 του Αστικού Κώδικα, κατά πλάσμα του νόμου, όσον αφορά τα δικαιώματα αστικής φύσεως, για παράδειγμα το κληρονομικό, το κυοφορούμενο, εφόσον γεννηθεί ζωντανό, θεωρείται ήδη γεννημένο.(Συμεωνίδου-Καστανίδου, 2001, σ. 781) Όμως στο δικαίωμα στη ζωή, το κυοφορούμενο δεν θεωρείται φορέας, όπως ορίζεται στο άρθρο 304 του Ποινικού Κώδικα, όπου επιτρέπει την άμβλωση. Ωστόσο, αναγνωρίζεται ως ιδιαίτερο έννομο αγαθό με αυτοτελή προστασία, όπως προκύπτει από το άρθρο 304 και 305 του Ποινικού Κώδικα.

Ένα άλλο θέμα που απασχολεί τον επιστημονικό κόσμο, είναι πότε υπάρχει και πότε παύει να υπάρχει το φυσικό πρόσωπο. Κατά την επικρατούσα άποψη στη νομική επιστήμη, το φυσικό πρόσωπο αρχίζει να υπάρχει, μόλις γεννηθεί ζωντανό δηλαδή αποχωριστεί το νεογνό το μητρικό σώμα, είτε φυσιολογικά, είτε με χειρουργικό τρόπο, αδιάφορο εάν είναι βιώσιμο ή όχι και εφόσον έχει ανθρώπινη μορφή. (Γεωργιάδης Απ., σ. 114)

Σύμφωνα με το άρθρο 35 του Αστικού Κώδικα, το πρόσωπο παύει να υπάρχει με το θάνατό του. Ο θάνατος επέρχεται με την παύση της εγκεφαλικής λειτουργίας, ο οποίος έχει υιοθετηθεί όπως τον ορίζει ο ν.2737/1999 στις μεταμοσχεύσεις ανθρώπινων ιστών και οργάνων, όπου σύμφωνα με το άρθρο 12 παρ. 6, ορίζεται ότι « όταν ο θεράπων γιατρός διαγνώσκει νέκρωση του εγκεφαλικού στελέχους και εφόσον οι λειτουργίες ορισμένων οργάνων, διατηρούνται με τεχνητά μέσα, υποχρεούται να προβεί από κοινού μ' ένα νευρολόγο στη σύνταξη του σχετικού πιστοποιητικού θανάτου.» Η ιατρική επιστήμη είναι αρμόδια να προσδιορίσει τη νέκρωση του εγκεφαλικού στελέχους. Περαιτέρω ανάλυση του ζητήματος πότε υπάρχει και πότε παύει να υπάρχει το φυσικό πρόσωπο, θα γίνει σ' επόμενο κεφάλαιο.

Το τρίτο στοιχείο του νομικού ορισμού είναι η εξουσία, που προέρχεται από την έννομη τάξη για την επίτευξη του βιοτικού συμφέροντος και την ικανοποίηση των εννόμων συμφερόντων του ατόμου. (Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής, 1999, σ. 1282)

Η εξουσία παρέχει τη νομική δυνατότητα του προσώπου να διεκδικήσει ενεργητικά, αφενός την αναγνώριση και αφετέρου την ικανοποίηση του δικαιώματος. Με αυτή τη νομική δυνατότητα, το πρόσωπο μπορεί να προστατεύσει ενεργητικά και να υπερασπιστεί το δικαίωμά του, ακόμη και απέναντι στους φορείς κρατικής εξουσίας, εφόσον αυτό θίγεται σε αντίθεση με τις προσταγές του Συντάγματος και των νομικών κανόνων. Επομένως, το δικαίωμα είναι η εξουσία, με την έννοια ότι ο φορέας του δικαιώματος δύναται να υποχρεώσει κάποιον άλλο να ενεργεί ή να συμπεριφέρεται με ένα ορισμένο τρόπο.

Το τέταρτο στοιχείο είναι η ικανοποίηση, πραγμάτωση του βιοτικού ή του εννόμου συμφέροντος, δηλαδή ότι ωφελεί τη ζωή και ότι είναι απαραίτητο ή χρήσιμο για την προώθηση της ζωής. Ως έννομο συμφέρον εννοούμε το συμφέρον που αναγνωρίζεται και δεν αντίκειται στο νόμο, δηλαδή είναι σύννομο.

2.2 ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΖΩΗ

Μετά την ανάλυση του νομικού ορισμού του δικαιώματος, θ' ακολουθήσει ο προσδιορισμός του δικαιώματος της ζωής.

Πρόκειται για ένα δικαίωμα το οποίο προστατεύεται στο άρθρο 5 παρ.2 του ισχύον Συντάγματος 1975/2001 καθώς και σε όλα τα διεθνή κείμενα που ρυθμίζουν τ' ανθρώπινα δικαιώματα.

Η συνταγματική έννοια της ζωής αφορά την ανθρώπινη ζωή και το Σύνταγμα στο άρθρο 5παρ. 2 προστατεύει κάθε έκφανση και μορφή της και δεν προϋποθέτει την διασφάλιση της ανθρώπινης ύπαρξης. (Δημητροπούλου,2008, σ. 389). Σύμφωνα με την διατύπωση του συγκεκριμένου άρθρου, προστατεύεται η ζωή κάθε ατόμου εντός της Ελληνικής Επικράτειας, ορίζοντας ότι « Όλοι όσοι βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής, και της ελευθερίας τους... χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων». (Δημητροπούλου, 2008, σ.383)

Χρειάζεται να επισημανθεί ότι πρόκειται για μια διάταξη, η οποία σύμφωνα με το άρθρο 48 παρ. 1 του Συντάγματος, δεν υπόκειται σε αναστολή, επομένως έχει θεσπισθεί η απόλυτη προστασία του δικαιώματος στη ζωή , σε όλους όσους

βρίσκονται στην Ελληνική Επικράτεια και παράλληλα πρόκειται για μια ευρύτερη και πιο ολοκληρωμένη προστασία, συγκριτικά με την αντίστοιχη προστασία που παρείχαν προγενέστερα Συντάγματα. (Δημητροπούλου,2008, σ. 383-384)

Το δικαίωμα στη ζωή απασχόλησε την ελληνική έννομη τάξη από την περίοδο της Ελληνικής Επανάστασης, όπου είχε αναγνωριστεί στο Σχέδιο Συντάγματος του Ρήγα, καθώς και στο Σύνταγμα της Τροιζήνας το 1827 και στο Ηγεμονικό Σύνταγμα του 1832, όπως και στο Σύνταγμα του 1925. Επίσης, είχε προβλεφθεί σχετική διάταξη στο Σύνταγμα του 1927 και παρέμεινε από τότε αναλλοίωτη στα μεταγενέστερα Συντάγματα.

Επίσης, στο άρθρο 110 του Συντάγματος αναφέρεται ότι δεν υπόκεινται σ'αναθεώρηση οι παράγραφοι 1 και 3 του άρθρου 5 του Συντάγματος, δεδομένης της σπουδαιότητας της προστασίας του συγκεκριμένου δικαιώματος, ειδικά μετά τις δυσάρεστες αναμνήσεις καταπάτησης και προσβολής του εν λόγω δικαιώματος στη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Σε αντίθετη περίπτωση, δηλαδή κατάργησης του άρθρου 5 παρ. 2, θα οδηγούμασταν σ' επανάληψη παρόμοιων ακροτήτων, που θα σήμαινε κατ'απόλυση του δημοκρατικού και φιλελεύθερου πολιτεύματος.

2.3 ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΖΩΗ

Το 1948, η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, στο άρθρο 3 ορίζεται ότι «έκαστος έχει δικαίωμα ζωής».

Επίσης, στο άρθρο 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1950), υπό τον τίτλο « το δικαίωμα στη ζωή» (όπως προστέθηκε με το 11^ο πρωτόκολλο) ορίζεται ότι « το δικαίωμα εκάστου ανθρώπου εις την ζωή προστατεύεται υπό του νόμου».

Στο άρθρο 6, το Διεθνές Σύμφωνο Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων του

ΟΗΕ, το 1966, προστατεύεται η ζωή και με το ν.2462/1997 κυρώθηκε από την Ελλάδα. Συγκεκριμένα, σ' αυτό το άρθρο αναφέρεται ότι « το δικαίωμα στη ζωή είναι εγγενές στον άνθρωπο. Το δικαίωμα αυτό πρέπει να προστατεύεται από το νόμο. Από κανένα δεν μπορεί ν' αφαιρεθεί αυθαίρετα η ζωή.»

Στο άρθρο 2 παρ. 1, του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (C364/18.12.2000), όπως υιοθετήθηκε στη Νίκαια στις 7 Δεκέμβρη 2000 από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σε πανηγυρική διακήρυξη και με πιο λιτό περιεχόμενο, προβλέπεται ότι « Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στη ζωή.» Επίσης, στο ίδιο άρθρο παρ. 2 διακηρύσσεται ότι « Κανείς δεν μπορεί να καταδικασθεί στη ποινή του θανάτου ούτε να εκτελεστεί»(Δημητρόπουλου, 2008, σ. 385)

Εκτός από τις διεθνείς συμβάσεις που αναπτύχθηκαν παραπάνω, η ανάγκη προστασίας του δικαιώματος στη ζωή είναι διάχυτη και στα ξένα συντάγματα. Τα πρώτα Συντάγματα θεώρησαν αυτονόητη την προστασία ζωής και γι' αυτό το λόγο δεν υπήρχε σχετική πρόβλεψη. Όπως αναφέρθηκε και στην εισαγωγή, μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο αρκετά Συντάγματα συμπεριέλαβαν στις διατάξεις την προστασία της ζωής, όπως για παράδειγμα το Ισπανικό Σύνταγμα στο άρθρο 15, το Πορτογαλικό στ' άρθρα 24,19παρ.4 και ο Θεμελιώδης Νόμος της Βόννης στο άρθρο 2 παρ.2. (Δημητρόπουλου, 2008, σ.385)

2.4 ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο ή Δικαστήριο του Στρασβούργου εξετάζονται προσφυγές για παραβιάσεις δικαιωμάτων που διασφαλίζονται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Τα προστατευόμενα δικαιώματα από τη σύμβαση είναι το Δικαίωμα στη Ζωή, στην Ελευθερία, στην Ασφάλεια, στην Δίκαιη Δικαστική Προστασία, στο Τεκμήριο Αθωότητας, στο Σεβασμό στην Προσωπική Ζωή, στην Οικογενειακή Ζωή, στην Κατοικία, στην Αλληλογραφία, στην Ελευθερία Σκέψης και Συνείδησης, στην Επιλογή

Λατρείας και Θρησκείας, στις Ελευθερίες Έκφρασης, Γνώμης και Συνεταιρίζεσθαι, Γάμου και Οικογενείας, Αποτελεσματικής Προσφυγής, Προστασίας Περιουσίας, Μόρφωσης και Παιδείας, Ελευθέρων Δημοκρατικών Εκλογών, Μυστικών Εκλογών, Ελευθερίας Έκφρασης Λαϊκής Θέλησης και περιλαμβάνονται οι απαγορεύσεις Βασανιστηρίων, Δουλείας, Αναγκαστικής Εργασίας, Επιβολής Ποινής χωρίς Δίκη, Διακρίσεων στην απόλαυση Δικαιωμάτων και Ελευθεριών, Κατάχρησης Εξουσίας.

Στην περίπτωση που κάποιο άτομο κρίνει ότι ένα Κράτος μέλος παραβίασε κάποιο από τ' ανωτέρω δικαιώματα, αποκτά δικαίωμα προσφυγής ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.

Το έργο του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, το οποίο αποτελείται από 41 δικαστές (όσα είναι και τα κράτη μέλη), είναι η άσκηση δικαστικού ελέγχου του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου και η επιβολή της χρηματικής αποζημίωσης και επανόρθωσης στο Κράτος μέλος το οποίο προέβη σε προσβολή κάποιου δικαιώματος.

Απαραίτητη προϋπόθεση προσφυγής ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου είναι να έχουν προηγουμένως εξαντληθεί όλα τα ένδικα μέσα που θα μπορούσαν να είχαν ασκηθεί από το δίκαιο του κράτους μέλους κατά του οποίου θα προσφύγει. Εφόσον εκδοθεί η απόφαση από το Ανώτατο Δικαστήριο (Α.Π., ΣτΕ. κλπ), ορίζεται προθεσμία έξι μηνών εντός της οποίας κάποιος έχει δικαίωμα να προσφύγει στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο.

ΜΕΡΟΣ II

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1 ΓΕΝΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΖΩΗ

Η ζωή είναι άμεση συνδεδεμένη με την ανθρώπινη υπόσταση και συνιστά το υπέρτατο και πρωταρχικό αγαθό και κυρίως τη βάση της ανθρώπινης αξίας.

Η ανάγκη προστασίας αυτού του δικαιώματος στις διεθνείς συμβάσεις και στα εθνικά Συντάγματα έγινε περισσότερο αναγκαία, μετά τους δύο παγκοσμίους πολέμους, στην διάρκεια των οποίων το δικαίωμα της ζωής προσεβλήθη αμέτρητες φορές.

Η ζωή προστατεύεται ως κοινωνικό και ως βιολογικό φαινόμενο. Υπό την πρώτη έννοια, η ζωή είναι άμεσα συνυφασμένη με την συμμετοχή σε διάφορες εκδηλώσεις της κοινωνικής ζωής του ατόμου. (Δαγτόγλου, 2005, σ.239-240)

Από βιολογική άποψη, η ζωή συνιστά βιολογικό « φυσικό» αγαθό και προσδιορίζεται από την ιατρική επιστήμη, η οποία ορίζει τόσο την έναρξη όσο και την λήξη της. (Δημητροπούλου, 2008, σ. 388)

Παράλληλα η ζωή, ως συνταγματικά προστατευόμενο αγαθό, αποτελείται από δύο στοιχεία τα οποία προστατεύονται συνταγματικά, το υλικό και το πνευματικό και διαθέτει υλικοπνευματική υπόσταση. Όπως έχει ήδη διευκρινιστεί, η εν λόγω συνταγματική διάταξη προστατεύει αποκλειστικά την ανθρώπινη ζωή.

Ταυτόχρονα, το δικαίωμα ζωής συνιστά μητρικό δικαίωμα, υπό την έννοια ότι αποτελεί πρωταρχικό, ανθρώπινο δικαίωμα και πιο συγκεκριμένα την βασική προϋπόθεση της ύπαρξης όλων των άλλων δικαιωμάτων (Δημητρόπουλου, 2008, σ. 387)

Συγχρόνως, αποτελεί ατομικό δικαίωμα, παρόλο που δεν ανήκει στα ατομικά δικαιώματα, δεδομένου ότι δεν αναγνωρίζεται σε κάθε άτομο και γι' αυτό το λόγο θεωρείται ότι έχει ατομικό χαρακτήρα.(Δημητροπούλου, 2008, σ.387).

Επίσης, το δικαίωμα της ζωής συνδέεται με την επιβίωση του ατόμου και συνιστά δικαίωμα υπόστασης και κοινωνικό δικαίωμα υπό την στενή έννοια του όρου. Απεριόριστα προστατεύεται η ανθρώπινη ζωή, καθώς και κάθε μορφή της , δηλαδή ακόμη και το έμβρυο (nasciturus), ενώ δεν επιτρέπονται εξαιρέσεις που γίνονται με γνώμονα τη γλώσσα, τις θρησκευτικές ή πολιτικές πεποιθήσεις, τη φυλή. Παράλληλα,

στο Σύνταγμα απαγορεύεται ρητά η άσκηση ευγονικής πολιτικής, από την στιγμή που ανθρώπινη ζωή προστατεύεται, ανεξάρτητα από τυχόν σωματική ή πνευματική αναπηρία. Άλλωστε, τέτοιου είδους πολιτικές χαρακτήριζαν την παρελθοντική εποχή, αφού έβρισκαν εφαρμογή στη ναζιστική Γερμανία. .(Δημητροπούλου, 2008, σ.387).

3.2 ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Στην βιολογικά έννοια της ζωής αναφέρονται μόνο τα φυσικά πρόσωπα, τα οποία αποτελούν και τους φορείς του δικαιώματος στη ζωή και προστατεύονται από το Σύνταγμα. Επομένως, όλοι οι ημεδαποί, οι αλλοδαποί και οι ανθιγενείς είναι φορείς του δικαιώματος της ζωής και απολαμβάνουν την προστασία του Συντάγματος. (Δαγτόγλου, 2005, σ. 238)

Σχετικά με την ίση προστασία ημεδαπών και αλλοδαπών, επιτρέπονται ορισμένες εξαιρέσεις , σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 2, οι οποίες έχουν θεσπιστεί στο διεθνές (συμβατικό η εθιμικό) δίκαιο. (Ρούκουνας, 1997, 34 επ.). Πιο συγκεκριμένα, αναφορικά με τα τρία έννομα αγαθά που τυγχάνουν ίσης προστασίας (δηλαδή, την ζωή, την τιμή και την ελευθερία), οι εξαιρέσεις που ορίζονται στο διεθνές δίκαιο αφορούν την ελευθερία

Όσον αφορά τα νομικά πρόσωπα, αν και δεν έχουν ζωή υπό την κυριολεκτική έννοια του όρου, δεν έχουν «δικαίωμα ζωής», ωστόσο περιλαμβάνονται στην προστασία του άρθρου 5 παρ. 1.

3.3 ΤΡΙΤΕΝΕΡΓΕΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΖΩΗ

Τ' ατομικά δικαιώματα αντιμετωπίστηκαν στην διάρκεια πολλών ετών, ως αμυντικά δικαιώματα έναντι του κράτους και αποτέλεσε επίτευγμα πολυετών αγώνων η συνταγματική κατοχύρωση των ατομικών δικαιωμάτων. Από την άλλη μεριά, οι ιδιωτικές σχέσεις ρυθμίζονταν από τις ιδιωτικές συμβάσεις ή τους κανόνες ιδιωτικού δικαίου και σε περίπτωση που θιγόntonσαν έννομα αγαθά ιδιώτη από κάποιο άλλο ιδιώτη, στοιχειοθετούνταν αστική ευθύνη ή επιβάλλονταν ποινικές

κυρώσεις.

Γι' άλλη μία φορά, η ανάδειξη της πολύτιμης σημασίας των ατομικών δικαιωμάτων επιτεύχθη στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και προέκυψε η ανάγκη για τη ρύθμιση του ζητήματος της τριτενέργειας.

Λέγοντας τριτενέργεια εννοούμε «την κατευθυνόμενη προς τα πρόσωπα και κυρίως από την κρατική εξουσία πραγματοποιούμενη αμυντική νομική ενέργεια των θεμελιωδών δικαιωμάτων, η οποία εξασφαλίζει την ακώλυτη άσκησή τους, εξαναγκάζοντας τις απειλητικές αντικοινωνικές δυνάμεις, ν' απέχουν από κάθε προσβολή της ανθρώπινης αξίας» (Δημητρόπουλος, 1981, σ.151 επ).

Η έννοια της τριτενέργειας γίνεται περισσότερο αντιληπτή λαμβάνοντας υπόψη ότι ο συνταγματικά προστατευόμενος χώρος της ελευθερίας του ατόμου που αντιστοιχεί σε κάποιο δικαίωμα, έχει εφαρμογή και στην περίπτωση της ιδιωτικής σχέσης. Επομένως, το ελάχιστο περιεχόμενο της τριτενέργειας, θεωρείται ότι είναι αυτό το εγγυητικό περιεχόμενο του συνταγματικού δικαιώματος, το οποίο μεταφέρεται και στη ρύθμιση των ιδιωτικών σχέσεων. (Παπακωνσταντίνου, 2000)

Ως τριτενέργεια εννοούμε λοιπόν την ενέργεια προς τους τρίτους και αποτελεί πρόβλημα εφαρμογής των θεμελιωδών δικαιωμάτων σε μερικότερες έννομες σχέσεις στον τομέα του ιδιωτικού δικαίου.

Στην πράξη παρατηρείται ότι πολλές φορές, η άσκηση των ατομικών δικαιωμάτων κωλύεται ή περιορίζεται σε όλες τις εκφάνσεις της καθημερινότητας, τόσο από την δημόσια όσο και από την ιδιωτική εξουσία. Οπότε, σ' αυτές τις περιπτώσεις, τα δικαιώματα τριτενεργούν και δύναται να γίνει επίκλησή τους για την ρύθμιση και των ιδιωτικών σχέσεων. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται, «τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα του ανθρώπου εφαρμόζονται και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών» (Δημητρόπουλου, 2008, σ.90)

Στο σημείο αυτό χρειάζεται να διευκρινιστεί, ότι τριτενεργεί το αμυντικό περιεχόμενο του δικαιώματος, υπό την έννοια ότι μπορεί ν' απαιτηθεί η αποχή από κάθε αδικαιολόγητη προσβολή του δικαιώματος.

Η τριτενέργεια, που μόλις αναπτύχθηκε, αποτελεί αντικείμενο προστασίας του κράτους, τ' οποίο υποχρεούται να προστατεύσει τα θεμελιώδη δικαιώματα του ατόμου από τους τρίτους.

Αναφορικά με το ζήτημα της τριτενέργειας και το δικαίωμα της ζωής,

σύμφωνα με μια άποψη, αν και το κράτος δεσμεύεται να λαμβάνει τ' απαιτούμενα μέτρα για την προστασία του δικαιώματος της ζωής από τρίτους, ωστόσο το δικαίωμα ζωής δεν αναπτύσσει τριτενέργεια.

Όμως, σύμφωνα με την επικρατέστερη άποψη, δεδομένου ότι το άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος, υποχρεώνει τόσο το κράτος όσο και οποιοδήποτε ιδιώτη να σεβαστεί τη ζωή του ανθρώπου, θεωρείται ότι το δικαίωμα στη ζωή τριτενεργεί.

Επίσης, η ανωτερότητα των κανόνων της δημόσιας τάξης (περιλαμβάνεται και το δικαίωμα στη ζωή) δεν δύναται να καταργηθεί με ιδιωτική πρωτοβουλία και παράλληλα η ανάγκη συνταγματικής προστασίας των κανόνων δικαίου και του αντίστοιχου ελέγχου από τα δικαστήρια, υποδηλώνει τριτενέργεια του δικαιώματος.

Ταυτόχρονα, μέσα από διατάξεις του Ποινικού Δικαίου, που αφορούν τα εγκλήματα κατά της ζωής (άρθρα 299 -307) προβλέπεται η επιβολή ποινής σε περίπτωση προσβολής του δικαιώματος στη ζωή. Η ίδια ανάγκη προστασίας προβλέπεται και από άλλες συναφείς διατάξεις του εργατικού και διοικητικού δικαίου, αναφορικά με την ασφάλεια των εργαζομένων καθώς και των περιοίκων κατά την λειτουργία εργοστασίων και εργοστασίων σε μια περιοχή, καθώς αντίστοιχα και στη χορήγηση αδειών λειτουργίας αυτών των μονάδων.

3.4 ΕΝΑΡΞΗ ΚΑΙ ΛΗΞΗ ΖΩΗΣ

Ο ακριβής προσδιορισμός της έναρξης και λήξης της ανθρώπινης ζωής έχει ιδιαίτερη σημασία, προκειμένου να προσδιοριστούν τα χρονικά πλαίσια ισχύος αυτού του συνταγματικού δικαιώματος.

Δεν παρατηρείται ταύτιση απόψεων μεταξύ του αστικού και του ποινικού δικαίου σχετικά με την έναρξη της ζωής.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του αστικού δικαίου ορίζεται με σαφήνεια η έναρξη της ζωής, αλλά διατηρούνται αμφιβολίες σχετικά με την έννοια του θανάτου, όπου δεν προσδιορίζεται επακριβώς ποτέ παύει να υπάρχει ζωή. Πιο συγκεκριμένα ορίζεται στο άρθρο 35 του Αστικού Δικαίου ότι « το πρόσωπο

αρχίζει να υπάρχει, μόλις γεννηθεί ζωντανό και παύει να υπάρχει με το θάνατό του».

Στο ποινικό δίκαιο η προστασία της ζωής αρχίζει με την διαδικασία του τοκετού, ανεξάρτητα από το αν γεννηθεί ζωντανό ή νεκρό το τέκνο, δηλαδή η προστασία της ζωής ξεκινά από την στιγμή που το έμβρυο βρίσκεται στη κοιλιά της μητέρας του. Αναλυτικότερα, στο ποινικό δίκαιο ορίζεται ότι « ο τοκετός και μετ' αυτού η ανθρώπινη ιδιότης άρχονται αφ' ης αδιακρίτως συμπτωμάτων τεθή εις κίνησιν η φυσική εκείνη αλληλουχία φάσεων ήτις κατά τα διδάγματα της μαιευτικής επιστήμης, άγει εις την ολοκλήρωσιν της γέννησης». (Ανδρουλάκης, 1974, σ. 22).

Αναφορικά με την έναρξη της ζωής, ίσως θα ήταν προτιμότερο να δεχθούμε την άποψη του ποινικού δικαίου.

Σχετικά με την λήξη της ανθρώπινης ζωής, η ιατρική επιστήμη αποδέχεται τον εγκεφαλικό θάνατο και πιο συγκεκριμένα ότι « ο θάνατος επέρχεται της άμα τη αμετακλήτως παύσει της λειτουργίας του εγκεφάλου» (Ανδρουλάκης, 1974, σ. 23). Επομένως, στο χρονικό διάστημα που ένας άνθρωπος χαρακτηρίζεται ως « φυτό », κανένας δεν επιτρέπεται ν' αποσυνδέσει τα μηχανήματα που διευκολύνουν την συνέχιση των ζωτικών λειτουργιών με τεχνητό τρόπο, δεδομένου ότι με απόλυτο τρόπο προβλέπεται η προστασία της ανθρώπινης ζωής (Δημητρόπουλου, Α., σ. 97) . Το ποινικό δίκαιο υποστηρίζει τη δυνατότητα επέκτασης του δικαιώματος στη ζωή και δέχεται ότι « εν ζωή ευρίσκεται και εκείνος παρ' ω λειτουργούν εισέτι αυτοδυνάμως οι πνεύμονες και η καρδιά καίτοι εισίγησαν τα εγκεφαλικά κύματα». (Ανδρουλάκης, 1974, σ. 25)

Στο άρθρο 5 παρ. 2 του Συντάγματος προστατεύεται τόσο η ζωή του εμβρύου, όσο και του κυοφορούμενου, αποδεικνύοντας γί' άλλη μία φορά ότι προβλέπεται η προστασία της ανθρώπινης ζωής με απόλυτο τρόπο από το αρχικό στάδιό της. Ωστόσο εισάγεται μία εξαίρεση, στην περίπτωση που τεθεί ζήτημα σύγκρουσης της ζωής της εγκύου και του κυοφορούμενου, όπου σε μία τέτοια περίπτωση συνύπαρξης, ο συνταγματικός νομοθέτης τίθεται υπέρ της ζωής της εγκύου, ως μία ήδη διαμορφωθείσα και ολοκληρωμένη προσωπικότητα. (Δημητρόπουλου Α., σ. 971)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΚΑΙ ΗΘΙΚΟΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΣΕ ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

4.1 ΘΑΝΑΤΙΚΗ ΠΟΙΝΗ

Οι συζητήσεις που αφορούν την εφαρμογή της θανατικής ποινής, προβληματίζουν ακόμη και σήμερα τις σύγχρονες κοινωνίες, σχετικά με την χρησιμότητα και την αναγκαιότητά της. Οι υποστηρικτές της θανατικής ποινής έχουν προβάλλει μια σειρά επιχειρημάτων, όπως αυτά που ακολουθούν :

Αρχικά, θεωρούν ότι ο σεβασμός της ανθρώπινης ζωής συνιστά αξίωμα και ότι οφείλεται σε εκείνους τους ανθρώπους που σέβονται, τηρούν και συμμορφώνονται με τους κανόνες που έχει θέσει η έννομη τάξη.

Αυτός ο σεβασμός δεν μπορεί ν' αξιωθεί από άτομα που θεωρούν ότι είναι υπεράνω του νόμου, απειλώντας με πράξεις τους την έννομη τάξη ή διακινδυνεύοντας την αρμονική κοινωνική συμβίωση. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Μ. Συμπέθερος, δεν μπορεί ν' αξιωθεί σεβασμός από κάποιο έκφυλο ή ανώμαλο άτομο, καταλύτη της έννομης τάξης. (Μιχαήλ Ν. Συμπέθερος, 1982,σελ. 32

Παράλληλα, υποστηρίζουν ότι δεν υπάρχει άλλη ποινή που να μπορεί να λειτουργήσει αποτρεπτικά στην υιοθέτηση μιας εγκληματικής συμπεριφοράς. Από τον Sir James Fitzames Stephen έχει διατυπωθεί ο εξής ισχυρισμός, για την ενίσχυση αυτής της θέσης :

"Ουδεμία άλλη ποινή δεν αποτρέπει τόσο αποτελεσματικά τους ανθρώπους από το να διαπράττουν εγκλήματα όσο η ποινή του θανάτου. Ας θέσουμε το θέμα αντιστρόφως. Υπήρξε ποτέ εγκληματίας ο οποίος, όταν καταδικάστηκε σε θάνατο και οδηγήθηκε στην εκτέλεση, αρνήθηκε προσφορά μετριασμού της ποινής του; Ασφαλώς όχι. Γιατί αυτό; Γιατί κάθε άνθρωπος θα δώσει ότι έχει για να διαφυλάξει τη ζωή του". (Αποστολόπουλος Ε., 1980, σελ. 94).

Ο Ι.Μανωλεδάκης στην προσπάθειά του ν' αντικρούσει τα επιχειρήματα που έχουν αναπτυχθεί περί κατάργησης της θανατικής ποινής, έχει αναφέρει τ' ακόλουθα:

Η συζήτηση που αφορά την σκοπιμότητα και την ορθότητα της θανατικής ποινής, πάντα συγκεντρώνει το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης και ως επιχειρήματα για

την κατάργησή της, προβάλλονται η αντίθεση αυτής της ποινής με το κοινό αίσθημα, το αίσθημα της βαναυσότητας και της ψυχικής τυραννίας του μελλοθάνατου απέναντι στον επικείμενο θάνατο. Επίσης, προβάλλεται η ανελαστικότητα αυτής της ποινής κατά τη νομοθετική οριοθέτηση και κατά την δικαστική επιμέτρησή της, αλλά και το ενδεχόμενο της δικαστικής πλάνης, το ανεπίτρεπτο της αφαίρεσης ανθρώπινης ζωής από την κρατική εξουσία, δεδομένου ότι το έννομο αγαθό της ζωής είναι υπέρτερο από το έννομο αγαθό του κράτους και τέλος η αδυναμία ν' αποτρέψει την διάπραξη σοβαρών εγκληματικών ενεργειών από άτομα που είναι αποφασισμένοι για την τέλεσή τους.

Πρόκειται για επιχειρήματα που είναι ιδιαίτερα σοβαρά και δύναται ν' αντικρουστούν, δεδομένου ότι είναι αμφίβολη η αντίθεση της θανατικής ποινής στο κοινό αίσθημα, όπου το τελευταίο έχει αποδειχθεί ότι επιθυμεί την επιβολή της θανατικής ποινής σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως συνέβη στη Γαλλία με την απαγωγή και την δολοφονία ενός μικρού παιδιού.

Όσον αφορά την ψυχική τυραννία που βιώνει ο μελλοθάνατος, συνιστά το πιο ισχυρό επιχείρημα σχετικά με την κατάργηση της θανατικής ποινής. Ο καταδικασμένος σε θάνατο γνωρίζει με βεβαιότητα ότι θα επέλθει ο θάνατος, κάτι που τον τοποθετεί έξω από τα όρια της ανθρώπινης υπάρξεως. Μια αντίστοιχη κατάσταση βιώνουν οι άνθρωποι που πάσχουν από ανίατη ασθένεια, αφού και αυτοί γνωρίζουν και βιώνουν τον βέβαιο επικείμενο θάνατο.

Το επιχείρημα από τους υποστηρικτές της κατάργησης της θανατικής ποινής ότι η επιβολή θανατικής ποινής αδυνατεί ν' αποτρέψει την διάπραξη σοβαρών εγκληματικών πράξεων σε άτομα τα οποία είναι αποφασισμένα να προβούν στην τέλεσή τους, δεν έχει αποδειχτεί έμπρακτα. Δεν υπάγονται στις περιπτώσεις επιβολής θανατικής ποινής, όσοι εγκληματίες με θολωμένη κρίση αποφασίζουν και πραγματοποιούν την τέλεση εγκληματικών ενεργειών.

Για τους επαγγελματίες εγκληματίες έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα η απειλή θανατικής ποινής. Αυτή είναι η αιτία για την οποία οι απαγωγείς που τελικά βρεθούν σε κάποιο αδιέξοδο, επιλέγουν να παραδοθούν στις αρχές και να μην βλάψουν τα θύματά τους. Θεωρείται σωστό το επιχείρημα της ανελαστικότητας της ποινής και το ίδιο ισχύει και για την ισόβια κάθειρξη, όπου συστήνεται η

αντικατάστασή της.

Το ανεπανόρθωτο της θανατικής ποινής αποτελεί ένα παραπλανητικό επιχείρημα. Επιπλέον, κάθε ποινή είναι ανεπανόρθωτη όταν εκτελεστεί, εκτός από την χρηματική ποινή, δεδομένου ότι τα χρόνια έκτισης της ποινής στη φυλακή καθώς οι χαμένες ευκαιρίες στη ζωή, δεν μπορούν να γυρίσουν πίσω και ν' αναπληρωθούν.

Επίσης, αυτό που έχει σημασία είναι ν' αποφεύγεται η έκδοση πλανημένων δικαστικών αποφάσεων, καθώς και η επιβολή θανατικής ποινής στις παραπάνω περιπτώσεις. (Μανωλεδάκης Ι., 1978, σ. 207-209)

Παράλληλα, έχουν αναπτυχθεί και πολλά επιχειρήματα κατά της επιβολής της θανατικής ποινής. Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά την σκοπιμότητα της θανατικής ποινής, έχουν αναπτυχθεί επιχειρήματα που συνδέονται με την εκφοβιστική δύναμη της θανατικής ποινής (γενική πρόληψη), όπως και με την προσφορά και την αναγκαιότητα της θανατικής ποινής στην αντιμετώπιση του εγκληματία σύμφωνα με την προσωπικότητά του (ειδική πρόληψη).

Αναφορικά με την εκφοβιστική δύναμη της θανατικής ποινής, λαμβάνεται υπόψη ο αριθμός των εγκλημάτων που πραγματοποιούνται σε δύο όμοιες πολιτείες ή χώρες, όπου μόνο στη μία εφαρμόζεται η θανατική ποινή ή ο αριθμός των εγκλημάτων σε μια πολιτεία ή χώρα πριν και μετά την ενδεχόμενη κατάργηση της θανατικής ποινής. Ωστόσο, αμφισβητείται έντονα η αποτελεσματικότητα αυτών των συγκρίσεων, από την στιγμή που ο αριθμός των εγκλημάτων δεν καθορίζεται μόνο από την ύπαρξη ή μη της θανατικής ποινής, αλλά επηρεάζεται και από άλλους κοινωνικούς και οικονομικούς παράγοντες. Το συμπέρασμα είναι ότι η εκφοβιστική δύναμη της θανατικής ποινής δεν έχει αποδειχτεί ακόμη ώστε να συναχθούν ασφαλή πορίσματα. (Κουράκης Ν., σ. 61)

Σχετικά με την προσφορότητα της θανατικής ποινής υποστηρίζεται ότι σε όσους με την εγκληματική τους πράξη μπορεί να τους επιβληθεί θανατική ποινή, συνήθως πρόκειται είτε για δράστες κάποιου αποτρόπαιου εγκλήματος, το οποίο διέπραξαν εξαιτίας ψυχικής ασθένειας ή ανωμαλίας, όπου εκεί οφείλεται η μειωμένη ή ελλιπής ικανότητα καταλογισμού, συνεπώς αποκλείεται η επιβολή θανατικής ποινής, είτε πρόκειται για στυγνούς εγκληματίες, όπου έδρασαν με επαγγελματισμό και ψυχρότητα, επομένως και σ' αυτή τη περίπτωση η απειλή

επιβολής θανατικής ποινής είναι πολύ δύσκολο να λειτουργήσει αποτρεπτικά. Συνεπώς, απομένουν οι εγκληματίες που είναι λιγότερο επαγγελματίες και επικίνδυνοι, όμως σ' αυτή την περίπτωση η επιβολή θανατικής ποινής κρίνεται περιττή. (Κουράκης Ν., σ 61)

Οι οπαδοί της θετικής σχολής Lomproso και Carofalo θεωρούν ότι είναι σε βάρος της κοινωνίας η παραμονή των εγκληματιών στις φυλακές και ότι αντί να σκεφτόμαστε με ποιο τρόπο θα επέλθει το τέλος της ζωής κάποιου συνανθρώπου μας, θα έπρεπε ν' ασχοληθούμε με την οργάνωση και λειτουργία των φυλακών ώστε να συμβάλλουν στην προσωπική βελτίωση και εξέλιξη των κρατουμένων (Ανδριανάκης Μ., σ. 29)

Επίσης, ο Μανώλης Ανδριανάκης συνεχίζει λέγοντας ότι στις μέρες μας με την επιβολή ποινής πρέπει να επιδιώκεται και ν' αναζητείται η καλύτερη διαπαιδαγώγηση του εγκληματία, διότι δεν είναι αδιόρθωτος έχοντας εκ γενετής κάποια κατώτερα ένστικτα, αλλά μπορεί να' χε την ατυχία να είναι από μικρή ηλικία περιφρονημένος και άτυχος, οικονομικά εξαθλιωμένος, έχοντας στη συνείδησή του έντονα το αίσθημα της μειονεκτικότητας από κοινωνικοοικονομική άποψη και αυτό που χρειάζεται είναι να τον περιθάλψει η δικαιοσύνη και να του ανοίξει τις αγκάλες της, δίνοντας του την ευκαιρία να διορθωθεί και ν' αντιμετωπίσει αποτελεσματικότερα τις δυσκολίες της ζωής. (Ανδριανάκης Μ., 1950, σ.33-34)

Περισσότερα επιχειρήματα που ενισχύουν τους λόγους για τους οποίους χρειάζεται να καταργηθεί η θανατική ποινή, παρουσιάζονται στο κείμενο της ετήσιας αναφοράς που συντάσσει η Διεθνής Αμνηστία στην εκστρατεία της για κατάργησή της. Πιο αναλυτικά :

-Πουθενά δεν έχει αποδειχτεί ότι η θανατική ποινή συμβάλλει αποτελεσματικά στην καταστολή του εγκλήματος ή της πολιτικής βίας. Η επιβολή θανατικής ποινής αποκτηνώνει όσους εμπλέκονται στη διαδικασία της, γι' αυτό είναι ανάγκη να επιβληθεί η κατάργησή της. Μέχρι σήμερα, η θανατική ποινή επιβάλλεται δυσανάλογα, από την μια χώρα στην άλλη, στις διάφορες κοινωνικές ομάδες σε βάρος των φτωχών, φυλετικών και εθνικών μειονοτήτων και πολλές φορές χρησιμοποιείται ως μέσο πολιτικής καταπίεσης. Συνιστά παραβίαση των θεμελιωδών

ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

- Πριν από σαράντα χρόνια, χώρες απ' όλης τον κόσμο συνήλθαν και ιδρύθηκαν τα Ενωμένα Έθνη, έχοντας γνώση τι θα συμβεί αν η πολιτεία αντιληφθεί ότι έχει απεριόριστη εξουσία στους πολίτες της . Τον Δεκέμβρη του 1948 η Γενική Συνέλευση των Ενωμένων Εθνών υιοθέτησε την Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Η Παγκόσμια Διακήρυξη στοχεύει στην προαγωγή των βασικών δικαιωμάτων και την εδραίωση της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και ειρήνης. Τ' ανθρώπινα δικαιώματα είναι εγγενή σε κάθε ανθρώπινη ύπαρξη και δεν παραχωρούνται από την πολιτεία, όταν κάποιος επιδεικνύει καλή ή κακή διαγωγή.

- Είναι εμφανής η σκληρότητα της θανατικής ποινής, δεδομένου ότι αποτελεί τη μέγιστη φυσική και ηθική βλάβη που δύναται να υποστεί ένα άτομο. Αν η διοχέτευση 100 volt στα ευαίσθητα σημεία του ανθρώπινου σώματος προκαλεί δικαιολογημένα αποτροπιασμό , τότε η χορήγηση 2000 volt στο σώμα του θανατοποινίτη, τι αντίδραση μπορεί να προκαλέσει ;

Επίσης, δεν μπορεί να καταμετρηθεί ούτε ο φυσικός πόνος, ούτε η ψυχική οδύνη ενός θανατοποινίτη που αναμένει την εκτέλεση της ποινής του. Αρκεί ν' αναφερθεί ότι η θανατική ποινή μπορεί να εκτελεστεί σε 6 λεπτά ύστερα από δίκη με συνοπτική διαδικασία, 6 εβδομάδες κατόπιν ομαδικής δίκης ή 16 έτη μετά από νόμιμες και μακροχρόνιες διαδικασίες, όπου σε κάθε περίπτωση ο άνθρωπος υποβάλλεται σε εξευτελιστική και απάνθρωπη διαδικασία.

-Αν και πολλές κυβερνήσεις έχουν αναγνωρίσει ότι η θανατική ποινή δεν συμβιβάζεται με το σεβασμό στ' ανθρώπινα δικαιώματα, ωστόσο εκατό χώρες την εφαρμόζουν με την δικαιολογία ότι συνιστά τη μόνη λύση για ν' αντιμετωπιστεί μια συγκεκριμένη ανάγκη της κοινωνίας.

Όσον αφορά αυτές τις κοινωνικές ανάγκες που μπορούν ν' αντιμετωπισθούν αποτελεσματικά, αυτές είναι σε ορισμένες χώρες η αποτροπή της ανθρωποκτονίας, ή του βιασμού και σε άλλες η εξάλειψη των ναρκωτικών, της τρομοκρατίας και της οικονομικής διαφθοράς. Σε αρκετές χώρες η επιβολή θανατικής ποινής διευκολύνει την εξόντωση πολιτικών αντιπάλων.

Όμως όποια αιτία και να χρησιμοποιείται για την σκοπιμότητά της, η εφαρμογή της από μία κυβέρνηση συγκρούεται με την έννοια των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η ουσία των οποίων έγκειται στο γεγονός, ότι κάποια μέσα ποτέ δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται για την προστασία της κοινωνίας, από την στιγμή που με την χρήση τους παραβιάζονται οι ίδιες οι αρχές που καθιστούν την κοινωνική αξία. Επίσης, σύμφωνα μ' έρευνα του ΟΗΕ, δεν αποδεικνύεται έμπρακτα ότι η επιβολή θανατικής ποινής έχει μεγαλύτερη αποτρεπτική δύναμη συγκριτικά με την ισόβια κάθειρξη, αφού δεν είναι σίγουρο ότι ο θανατοποινίτης θα επαναλάμβανε την εγκληματική του πράξη στην περίπτωση που ζούσε. -Επίσης, δεν έχει ποτέ επιβεβαιωθεί ότι η απειλή της θανατικής ποινής μπορεί ν' αποτρέψει την διάπραξη εγκλημάτων με πολιτικά κίνητρα ή τρομοκρατικές ενέργειες.

- Υπάρχει και η άποψη ότι ορισμένοι άνθρωποι « αξίζουν » την θανατική ποινή. Σ' αυτή την περίπτωση η πολιτεία θα πρέπει να γνωρίσει, δίχως αμφιβολία, ποιό ακριβώς είναι αυτοί οι άνθρωποι.

Άλλωστε, δεν υπάρχει κανένα σύστημα ποινικής δικαιοσύνης που να μπορέσει να εγγυηθεί και να ορίσει με αλάνθαστη κρίση ποιος πρέπει να ζήσει και ποιος να πεθάνει, αλλά αντίθετα όλα τα συστήματα δικαιοσύνης έχουν εξαγγείλει λανθασμένες αποφάσεις και έχουν πραγματοποιηθεί πολλά λάθη ή έχουν γίνει πολλές διακρίσεις και έχουν υποπέσει σε δικαστική πλάνη. Και μία ποινή, όπως είναι η θανατική ποινή επιβάλλει μια αμετάκλητη και μη επανορθώσιμη ποινή. (Έκδοση της Διεθνούς Αμνηστίας, 1989)

4.2 ΕΥΘΑΝΑΣΙΑ

Έχουν αναπτυχθεί πολλές συζητήσεις και ηθικές αξιολογήσεις γύρω από την αξία της ανθρώπινης ζωής, ειδικά όταν αυτή οδηγηθεί ή καταλήξει σε οριακή κατάσταση, δίχως ελπίδα για κάποια πιθανή βελτίωση και ανάταξη του ποιοτικού επιπέδου της.

Η ελληνική λέξη «ευθανασία» ετυμολογικά σημαίνει κυριολεκτικά τον καλό ή εύκολο, έντιμο και ευτυχή θάνατο και ο όρος με την σημερινή έννοια, δηλαδή του «αξιοπρεπούς και ανώδυνου», τέλους μιας ζωής ενός ανθρώπου που πάσχει από μια ανίατη και οδυνηρή νόσο, χρησιμοποιήθηκε από Francis Bacon(Σκούρτης Χ.,2000, σ.91)

Στο Ποινικό Δίκαιο, λέγοντας ευθανασία ορίζεται «η σύντμηση της επιθανάτιου αγωνίας ενός επωδύνως θνήσκοντος.» (Ανδρουλάκης, 1974, σ. 25) Στις μέρες μας , με τον όρο ευθανασία εννοούμε ένα αξιοπρεπή θάνατο, για την συντόμευση μιας μοιραίας έκβασης μιας ανίατης νόσου , συνοδευόμενη από αφόρητους σωματικούς και ψυχικούς πόνους, η οποία είναι αδύνατο ν' αντιμετωπισθεί με την βοήθεια της ιατρικής επιστήμης, οπότε το ιατρικό προσωπικό προχωρά σε μια συγκεκριμένη διαδικασία, σύμφωνα με την βούληση του ίδιου του ασθενή ή του συγγενικού περιβάλλοντός του, στην περίπτωση που ο ασθενής βρίσκεται σε κωματώδη κατάσταση.

Επομένως, η ευθανασία συνιστά ένα κατεξοχήν ηθικό ζήτημα, τ' οποίο είναι πολύπλοκο στην εποχή μας, όπου ολοένα και αυξάνεται ο αριθμός των πασχόντων από ανίατες ασθένειες ή όσων επιζούν μετά από σοβαρά ατυχήματα, καθώς και των ηλικιωμένων που η ιατρική τους κατάσταση προϋποθέτει μια αδιάκοπη νοσηλευτική φροντίδα και διαρκή φροντίδα, αισθανόμενοι ότι η ζωή τους πλέον δεν είναι επιθυμητή και αξιοπρεπή.

Αποτελώντας ένα κατεξοχήν πολυδιάστατο ηθικό ζήτημα που απασχολεί μια σημαντική μερίδα του πληθυσμού, η ίδια η κοινωνία δεν είναι ακόμη εξοικειωμένη στη ρύθμιση και την ορθή αντιμετώπισή του, γεγονός που ενισχύεται από την υπάρχουσα νομοθεσία πολλών χωρών, όπου οι Ποινικοί τους Κώδικες αντιμετωπίζουν την ευθανασία, άλλοτε ως συνέργεια στην αυτοκτονία και κάποιες άλλες περιπτώσεις

ως ανθρωποκτονία. Το συμπέρασμα είναι ότι τόσο η επιστήμη της Νομικής, όσο και της Ιατρικής δεν εμφανίζουν μια ξεκάθαρη θέση.

Πιο συγκεκριμένα, στο ελληνικό Ποινικό Κώδικα, η περίπτωση της ευθανασίας δεν ρυθμίζεται με σαφήνεια και πληρότητα, δεδομένου ότι στο άρθρο 300 Π.Κ. γίνεται λόγος για την ανθρωποκτονία με συναίνεση, για την οποία προβλέπεται μικρότερη ποινή, ωστόσο σ' αυτό το άρθρο υπάγεται μόνο η περίπτωση του ασθενή που πάσχει από ανίατη πάθηση και προβάλλει σπουδαία και επίμονη απαίτηση για τη θανάτωσή του. Σύμφωνα με την Συμεωνίδου – Καστανίδου, « μπορεί ο νομοθέτης να ορίζει την κατ' απαίτηση ανθρωποκτονία άδικη, όμως δεν έχει πάρει θέση για την περίπτωση που η ανθρωποκτονία αφορά άτομο, που πεθαίνει με επώδυνο τρόπο. » (Συμεωνίδου, Καστανίδου, 1996, σ.410)

Όσον αφορά την Ιατρική επιστήμη, θεωρείται επιστημονική πρόκληση και βασική επιδίωξη για κάθε γιατρό, η παράταση της ανθρώπινης ζωής, αν και πολλές φορές δοκιμάζονται τα μέσα και τεχνικές που έχει στη διάθεσή της. Επίσης, έχει υποστηριχθεί ότι στον όρκο του Ιπποκράτη, η απαγόρευση της ενεργητικής ευθανασίας στηρίζεται σε τεχνικούς λόγους, ενώ σ' ένα έργο του Ιπποκράτη που φέρει τον τίτλο « Η Τέχνη», τάσσεται υπέρ της παθητικής ευθανασίας για όσους νοσούν και βρίσκονται στο τελικό στάδιο, δηλώνοντας ότι από την στιγμή που η χορήγηση φαρμακευτικής αγωγής δεν επιφέρει κάποιο αποτέλεσμα στους ασθενείς που πάσχουν από ανίατη ασθένεια, ο γιατρός θα ήταν προτιμότερο να μην αναλαμβάνει αυτές τις περιπτώσεις.

Η ευθανασία διακρίνεται στην μη εκούσια, την ακούσια και την εκούσια ευθανασία, με κριτήριο την βουλευτική συμμετοχή του ατόμου που θα την υποστεί και διακρίνεται σε ενεργητική και παθητική, εφόσον έχει ήδη αποφασιστεί η διακοπή της ζωής.

Στην περίπτωση της εκούσιας ευθανασίας, κυριαρχικό ρόλο έχει η συνείδηση ή βούληση του πάσχοντα, αφού απαιτείται η ρητή συγκατάθεσή του. Η πρωταρχική διαφορά της εκούσιας βούλησης από την αυτοκτονία, είναι ότι στην πρώτη περίπτωση είναι απαραίτητη η συνδρομή ενός δεύτερου προσώπου, το οποίο χορηγεί την απαιτούμενη φαρμακευτική ουσία που θα οδηγήσει στο τέλος της ζωής του, ή δεν θα συνεχισθεί η θεραπεία που ακολουθούσε. Επομένως, το ηθικό φορτίο

αναλαμβάνουν, εκτός από τον ασθενή και όσοι λαμβάνουν μέρος στην διαδικασία διακοπής της ζωής του. Στην περίπτωση της αυτοκτονίας, ο αυτόχειρας δεν γνωστοποιεί σε κανένα την πρόθεσή του και προβαίνει σ' αυτή, δίχως κάποιος να επιφορτιστεί με κάποιο ηθικό φορτίο ή δίλημμα, με το οποίο έρχεται αντιμέτωπος μόνο ο ίδιος.

Στην μη εκούσια ευθανασία, το ηθικό βάρος φέρουν όσοι θα διενεργήσουν την απαιτούμενη διαδικασία που θα επιφέρει το τέλος της ζωής του ασθενή, δίχως ο τελευταίος να συμμετέχει καθόλου. Δηλαδή τα πρόσωπα που θεωρούνται υπεύθυνα είναι ο ιατρός, ο οποίος θα ενεργήσει μ' ευθύνη απέναντι στο νόμο, απαλλαγμένος από συναισθηματισμούς ή συγγενικά πρόσωπα του πάσχοντα, τα οποία ενεργούν συναισθηματικά φορτισμένα.

Αναφορικά με την θέση του ιατρού, χρειάζεται να ειπωθεί ότι μέχρι τη χρονική στιγμή που θα' ρθει αντιμέτωπος με το δίλημμα, έχει ασκήσει τα ιατρικά του καθήκοντα με γνώμονα την παράταση της ζωής του πάσχοντα και είναι ο μόνος μπορεί ν' αντιληφθεί την σοβαρότητα της κατάστασης, την δυνατότητα βελτίωσής της, την οξύτητα και την διάρκεια του πόνου, όπου αυτό ο πόνος συνιστά και την δικαιολόγηση της επιλογής του.

Η ακούσια ευθανασία στην ουσία ταυτίζεται με την « ανθρωποκτονία εκ προθέσεως», όπως αυτή προβλέπεται στο άρθρο 299 του Ποινικού Κώδικα, και αποτελεί την σκόπιμη χορήγηση φαρμάκων από τον ιατρό ή την προσφυγή στις απαιτούμενες ιατρικές πράξεις που θα οδηγήσουν στον θάνατο του ασθενή. Δεν υπάρχει συγκατάθεση ή ρητή απαίτηση του πάσχοντα, αν και είναι διανοητικά ικανός, δηλαδή δεν έχει ρωτηθεί για το αν συναινεί με τον τερματισμό της ζωής του.

Επιπλέον η ευθανασία διακρίνεται σ' ενεργητική και παθητική (Ανδρουλάκης, 1974, σ. 26), ανάλογα με την μορφή παρέμβασης του πάσχοντος. Στην ενεργητική ευθανασία απαιτείται θετική μεσολάβηση τρίτου προσώπου, όπως του ιατρού, ο οποίος με τις κατάλληλες ιατρικές πράξεις ή σύμφωνα με μια ορισμένη φαρμακευτική αγωγή επιφέρει την διακοπή της ζωής του ασθενή. Ως ιδιαίτερη μορφή ενεργητικής ευθανασίας αντιμετωπίζεται η περίπτωση που χορηγείται στον ίδιο τον παθόντα το φαρμακευτικό μέσο που θα επιφέρει το τέλος της ζωής του. (Αβραμίδης, 1995,σ. 21)

Στην παθητική ευθανασία, ο πάσχων πεθαίνει εξαιτίας παράλειψης τρίτων προσώπων, συγγενικών ή του ιατρικού προσωπικού, οι οποίοι δεν έλαβαν τ'

απαραίτητα μέτρα για την παράταση της ζωής του, είτε χωρίς να συνεχίζει την αγωγή που του υποδείχθηκε είτε με την διακοπή της κατόπιν αιτήματός του. (Ανδρουλάκης, 1974, σ.27). Εμφανίζει πολλές ομοιότητες με την αυτοκτονία, δεδομένου ότι στο τελικό στάδιο δεν υπάρχει συμμετοχή τρίτου και η αποβίωση επέρχεται αργότερα και όχι κατά την στιγμή άρνησης της ιατρικής φροντίδας.

Δεν συμβαίνει το ίδιο με την ενεργητική ευθανασία, όπου σ' αυτή την περίπτωση ζητείται από το ιατρικό προσωπικό να προβεί με θετική ενέργεια στην επίσπευση του θανάτου. (Ανδρουλάκης, 1974, σ.26)

Η ανθρώπινη ζωή προστατεύεται με απόλυτο τρόπο από το Ποινικό Δίκαιο, από την έναρξή της μέχρι την λήξη της, ενισχύοντας την αντίληψη ότι αποτελεί μια αξία, όπου σύμφωνα με τις κρατούσες ηθικοκοινωνικές αντιλήψεις, ίσταται επί της υψηλότερης βαθμίδας των ηθικών αξιών. (Κονταξής Α., 2000, σ. 2452)

Ωστόσο το δίκαιο δεν παραβλέπει εκείνες τις περιπτώσεις και πιο συγκεκριμένα τις ασυνήθιστες καταστάσεις ή περιστάσεις, όπου μία πράξη δεν είναι και τελειωτικά άδικη, θεσπίζοντας λόγους που αποκλείουν ή αίρουν τον άδικο χαρακτήρα της πράξης. Έτσι και στην περίπτωση που αφαιρεθεί μια ανθρώπινη ζωή, η πράξη αυτή μπορεί να δικαιολογηθεί μόνο εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις των άρθρων 20,21,22 του Ποινικού Κώδικα, που ορίζουν τις περιπτώσεις ενάσκησης δικαιώματος ή εκπλήρωσης καθήκοντος, προσταγής και άμυνας (Κονταξής Α., 2000, 467)

Σύμφωνα με νόμο που ισχύει στην Ολλανδία από την 1^η Ιανουαρίου 2002, δεν τιμωρείται ως εγκληματική πράξη, η χορήγηση φαρμακευτικών ουσιών από τον γιατρό, που αποκαλείται « αρωγή σε αυτοκτονία», εφόσον συντρέχουν ορισμένες προϋποθέσεις.

Κάθε άνθρωπος ανεξάρτητα από την διανοητική κατάσταση, την ηλικία, το φύλο του έχει δικαίωμα στη ζωή και σύμφωνα με το άρθρο 5 της Σύμβασης του Οβιέδο αναγνωρίζει και κατοχυρώνει αυτό το δικαίωμα και συγχρόνως αναγνωρίζει την ευθύνη της κοινωνίας να το διασφαλίσει και να το προστατέψει.

Η ευθανασία έχει απασχολήσει την επιστημονική και φιλοσοφική κοινότητα τα τελευταία χρόνια, αναφορικά τόσο με τα δικαιώματα των ασθενών όσο και με την έκταση της ιατρικής ευθύνης. Εντούτοις, στον ελλαδικό χώρο επικρατεί μια ασάφεια, ταλανίζοντας τη σκέψη πολλών ανθρώπων.

4.3 ΠΟΛΕΜΟΣ

Στον κόσμο που ζούμε επικρατούν διάφορες απειλές, όπως για παράδειγμα οι ιμπεριαλιστικοί πολέμοι, εμφύλιοι πόλεμοι, η πυρηνική τρομοκρατία, οι ασθένειες, με επακόλουθο ολέθριες πολλές φορές συνέπειες σε εκατομμύρια άτομα, οι οποίες δεν μπόρεσαν να προβλεφθούν κατά την ίδρυση του ΟΗΕ το 1945. Διακρίνονται έξι κατηγορίες απειλών που προβληματίζουν την διεθνή κοινότητα και θ' απασχολήσουν τις επόμενες δεκαετίες:

- ο πόλεμος μεταξύ κρατών
- η εσωτερική βία, που συνδέεται με τους εμφύλιους πολέμους, τις γενοκτονίες, όπου παραβιάζονται οι μεγαλύτερες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων
- τα πυρηνικά, χημικά, ραδιολογικά και βιολογικά όπλα
- η φτώχεια, οι μεταδοτικές ασθένειες
- η τρομοκρατία
- το υπερεθνικό έγκλημα (www.unric.org/html/greek/pdf/More_Secure_World-Greek.pdf)

Ο πόλεμος (θερμός) αποτελεί μια ένοπλη σύρραξη μεταξύ κρατών, επιδιώκοντας την κατάκτηση εδάφους και πλουτοπαραγωγικών πηγών, ενώ αποτελεί μια ακραία μορφή βίας, όπου κάθε πλευρά έχει ως στόχο την επικράτησή της έναντι της άλλης.

Ο κατακτητικός πόλεμος αποβλέπει στην διεκδίκηση εδαφών και πλουτοπαραγωγικών πηγών, όπως χαρακτηριστικά συνέβη κατά τον Α΄ και Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, ενώ η κύρια επιδίωξη σ΄ ένα εθνικοαπελευθερωτικό πόλεμο είναι η απελευθέρωση και ανεξαρτησία ενός κράτος, το οποίο βρίσκεται υπό ξένη κατοχή. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ο απελευθερωτικός αγώνας του 1821, ο πόλεμος του Βιετνάμ το 1954, ο αγώνας στην Παλαιστίνη που ξεκίνησε το 1920 κ.α.

Ο εμφύλιος πόλεμος εξελίσσεται μεταξύ ομοεθνών με κύριο στόχο την κατάκτηση της πολιτικής εξουσίας, όπως συνέβη στην Ελλάδα από το 1946 – 1949, στην Ισπανία από το 1936-1939, στη Βοσνία –Ερζεγοβίνη το 1995.

Ο θρησκευτικός πόλεμος χαρακτηρίζεται για τις έντονες θρησκευτικές πεποιθήσεις και τον φανατισμό που διέπουν τις θρησκευτικές ομάδες, συνήθως όμως υποκρύπτονται πολιτικά και οικονομικά κίνητρα, όπως συνέβη στη διάρκεια του Μεσαίωνα με τις σταυροφορίες, καθώς και με τον τριακονταετή πόλεμο από 1618-1648. Οι συλλογικοί θεσμοί ασφάλειας και ο ΟΗΕ έχουν ενεργήσει αποτελεσματικά προκειμένου να παύσει μια εμπόλεμη κατάσταση και χάρη στις διαπραγματευτικές ικανότητες και τη μεσολάβησή τους, έχουν τερματιστεί οι περισσότεροι εμφύλιοι πόλεμοι στη διάρκεια των τελευταίων 15ετών. Περαιτέρω, δικαστήρια του ΟΗΕ έχουν καταδικάσει και φυλακίσει εγκληματίες πολέμου, όπως συνέβη με την πρώην Γιουγκοσλαβία και τη Ρουάντα, έχοντας δημιουργήσει νομολογία για τη γενοκτονία και τ΄ ανθρώπινα δικαιώματα.

Κατά την εκκίνηση ενός πολέμου, ο αριθμός των εμπλεκόμενων αυξάνεται ανάλογα με τους συμμάχους που θα επιλέξει κάθε χώρα, αδιαφορώντας για την καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δεδομένου ότι κάθε στρατιώτης έχει δικαίωμα να σκοτώσει τον εχθρό του, στερώντας από κάποιον το δικαίωμα στη ζωή. Παράλληλα, χάνονται και άλλα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως την ελευθερία έκφρασης, την εκπαίδευση, την μετανάστευση, ακόμη και το δικαίωμα ταφής των νεκρών από τα μέλη της οικογένειά τους.

Μετά από μια πολεμική σύρραξη, οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις του ΟΗΕ δημιουργούν ένα ασφαλές περιβάλλον για την συνέχιση των ειρηνευτικών διαπραγματεύσεων, χωρίς αυτό θα σημαίνει ότι υποκαθιστούν μια ειρηνευτική διαδικασία, όμως την υποστηρίζουν, προλαμβάνοντας την επανάληψη ή την περαιτέρω κλιμάκωση των πολεμικών συγκρούσεων.

Περίπου 124.000 άτομα υποστηρίζουν 12 ειρηνευτικές αποστολές σε τέσσερις ηπείρους, επηρεάζοντας την ζωή εκατομμυρίων θυμάτων πολέμου, ενώ ο αριθμός των Κυανόκρανων από το 1999 έχει εννεαπλασιαστεί.

(www.unric.org/el/index.php?option=-content.)

Άλλωστε μεταξύ των σκοπών που επιδιώκει ο ΟΗΕ είναι η διατήρηση της ειρήνης και ασφάλειας, η δημιουργία και ανάπτυξη φιλικών σχέσεων μεταξύ των εθνών, η συνεργασία για την επίλυση των διεθνών προβλημάτων και η προώθηση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ο άνθρωπος αποτελεί το σημείο αναφοράς σε κάθε σύγχρονο πολιτισμό και τόσο η διεθνής όσο και η εγχώρια έννομη τάξη έχει ως προτεραιότητα την διασφάλιση και προάσπιση των συμφερόντων του. Έχει διαπιστωθεί ότι συχνά θίγονται και προσβάλλονται τα δικαιώματά του από υποκείμενα δημόσιας ή ιδιωτικής εξουσίας και γι' αυτό το λόγο ανέκυψε η ανάγκη θωράκισης και διαφύλαξης των ανθρώπινων δικαιωμάτων, φανερώνοντας το στενό σύνδεσμό τους με την ανθρώπινη υπόσταση ή διαφορετικά των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Αυτά τα δικαιώματα που χαρακτηρίζουν και ακολουθούν τον σύγχρονο νομικό πολιτισμό, προστατεύονται με τις συνταγματικές διατάξεις και ταυτόχρονα κατοχυρώνονται μέσα από διεθνείς συμβάσεις και την εσωτερική νομοθεσία των περισσότερων χωρών.

Η ανθρώπινη ζωή αποτελεί ένα πανανθρώπινο έννομο αγαθό που συνιστά την απαραίτητη προϋπόθεση για την διασφάλιση και των υπόλοιπων ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ωστόσο, όσο και αν αναγνωρίζεται η αναγκαιότητα διαφύλαξης ενός αναμφισβήτητου δικαιώματος, όπως είναι η ζωή, διαρκώς απειλείται το οικοδόμημά της, καθιστώντας επιτακτική ανάγκη κάθε περαιτέρω διενέργεια προάσπισής της.

Δεν είναι λίγες οι φορές που μετατρέπεται σε μέσο εκβίασης για την επίτευξη και ικανοποίηση πολιτικών και οικονομικών συμφερόντων, κυρίως κατά την διάρκεια πολεμικών συρράξεων και εμφύλιων πολέμων καθώς και τρομοκρατικών ενεργειών, ενισχύοντας το αίσθημα αβεβαιότητας και ανασφάλειας. Όπως έχει ήδη αναφερθεί η ζωή αποτελεί την αναγκαία προϋπόθεση για την γέννηση και την ύπαρξη κάθε άλλου δικαιώματος και αυτός είναι ο λόγος που καθιστά απαραίτητη την διαφύλαξη και υπεράσπισή της.

Εύκολα διαπιστώνεται ότι ανεξάρτητα από την διαρκή προσπάθεια των περισσότερων εθνών να λάβουν τ' απαραίτητα εκείνα μέτρα για την θωράκισή της, μέσα από την υπογραφή δεσμευτικών και διεθνών συμβάσεων, καθώς και εθνικών συνταγματικών κειμένων, διαρκώς πραγματοποιούνται παραβιάσεις των παραπάνω δεσμεύσεων, αποδυναμώνοντας κάθε προσπάθεια για την αποτελεσματική διαφύλαξη και προστασία της.

Επομένως, κρίνεται αναγκαία η συνειδητοποίηση εφαρμογής των

συμφωνηθέντων διεθνών δεσμεύσεων, ώστε τουλάχιστον να περιοριστούν τα φαινόμενα καταπάτησης και προσβολής του πρωταρχικού δικαιώματος της ανθρώπινης ζωής, καθώς και επιβολής δυσμενών κυρώσεων στις περιπτώσεις αθέτησης και παραβίασής τους, ώστε να εξακολουθεί η ανθρώπινη ζωή ν' απολαμβάνει την αξία που της προσδίδει μια σύγχρονη κοινωνία, σεβόμενη τους κανόνες τόσο του εθνικού όσο και του διεθνούς δικαίου. Άλλωστε το δικαίωμα για μια ελεύθερη και αξιοπρεπή ζωή είναι ο θεμέλιος λίθος πάνω στον οποίο βασίζονται και αναπτύσσονται οι αρχές της δικαιοσύνης και της ειρήνης κάθε σύγχρονης κοινωνίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

Αβραμίδης Α., 1995, *Ευθανασία*, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα

Ανδριανάκης Μ., 1950, *Η κατάργηση της ποινής του θανάτου*, Τύποις Π.Α. Φρέσκου, Αθήνα

Ανδρουλάκης Ν.Κ., 1974, *Ποινικόν Δίκαιον – ειδικό μέρος, Εγκλήματα κατά Ζωής – Σωματικές Βλάβες*, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα

Αποστολόπουλος Ε., 1980, *Η ποινή του θανάτου*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα

Γεωργιάδης Απ., 2002, *Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου*, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, Αθήνα

Δαγτόγλου Δ., 2012, *Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα*, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή

Δημητροπούλου Γ. Ανδρέα, 2008, *Συνταγματικά Δικαιώματα*, τόμος Γ', εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή

Δημητρόπουλου Γ. Ανδρέα, 1981, *Η συνταγματική προστασία του ανθρώπου από την ιδιωτική εξουσία*, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή

Κονταξής Α., 2000, *Ποινικός Κώδικας*, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα -Κομοτηνή

Μανιτάκη Α., 1981, *Το υποκείμενο των συνταγματικών δικαιωμάτων*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη

Πουλή Γ., 2001, *Η ευθανασία από την σκοπιά της διαχρονικής συνείδησης του άδικου χαρακτήρα της πράξης*, ΠΛογ, Αθήνα

Ρούκουνας Ε., 1995, *Διεθνής Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων*

Ρούκουνας Ε., 1997, *Διεθνές Δίκαιο Ι*, 2^η έκδοση, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή

Σατλάνης Χ., 2003, *Εισαγωγή στο δίκαιο της διεθνούς προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων*, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή

Σκούρτης Χ., 2000, *Δημοσιεύματα ιατρικού δικαίου και βιοθικής*, εκδ. Αντ. Ν.Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη

Συμεωνίδου-Καστανίδου Ε.,2001, *Εγκλήματα κατά της ζωής*, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή

Συμπέθερος Μ., 1982, *Η ποινή του Θανάτου, Τα υπέρ και τα κατά*, Αθήνα.

Σισιλιάνος Λ.Α., 2010, *Η ανθρώπινη διάσταση του διεθνούς δικαίου*, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

www.unric.org/html/greek/pdf/More Secure World-Greek.pdf
www.unric.org/el/index.php?option=-content.

Ι. Μανωλεδάκης, 1978, *Γενική Θεωρία του Ποινικού Δικαίου*, τ. Β', Εκδ. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη http://users.sch.gr/symfo/sholio/ekthesi/c_likiu/v/084.manoledakis-thanatiki-pini.htm

Όταν η πολιτεία σκοτώνει... Η θανατική ποινή παραβιάζει τα ανθρώπινα δικαιώματα, 1989, Έκδοση της Διεθνούς Αμνηστίας, Λονδίνο http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C130/652/4171,19457/indexb_03.html